

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Mgr. Petry Weissové a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Aleše Roztočila v právní věci žalobce: **Z. V.**, zast. JUDr. Vladimírem Zonkem, advokátem, se sídlem Vítězná 3334/7, Ostrava, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, proti rozhodnutím žalované ze dne 9. 4. 2015 a 27. 7. 2015, č. j. X/315-JPA, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 8. 2024, č. j. 20 Ad 32/2015-208,

t a k t o :

- I. Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 8. 2024, č. j. 20 Ad 32/2015-208, **se zrušuje.**
- II. Rozhodnutí žalované ze dne 9. 4. 2015 a 27. 7. 2015, č. j. X/315-JPA, **se zrušují a věc se vrací** žalované k dalšímu řízení.
- III. Žalovaná **je povinna** zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení o žalobě i o kasačních stížnostech ve výši 35.211 Kč k rukám jejího zástupce JUDr. Vladimíra Zonka, advokáta, do 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I.

[1] Žalovaná rozhodnutím ze dne 31. 1. 2014, č. j. X (dále také jen „rozhodnutí o zamítnutí žádosti o starobní důchod“), zamítla žádost žalobce o starobní důchod pro nesplnění podmínek spočívajících ve snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle § 29 a § 74 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“), § 174 zákona č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o některých dalších změnách v sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 2011, a podle § 21 zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění účinném do 31. 12. 1995 (dále jen „zákon o sociálním zabezpečení“). Žalovaná dospěla k závěru, že žalobce ke

dni 14. 3. 2014 nezískal v pracovní kategorii I.B dobu zaměstnání požadovaných 20 let, ale pouze 17 let a 326 dnů. Nárok na starobní důchod již dovršením 58 let věku mu proto nevznikl. Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal námitky, které žalovaná rozhodnutím ze dne 9. 4. 2015, č. j. X/315-JPA, zamítla a rozhodnutí o zamítnutí žádosti o starobní důchod potvrdila.

[2] Žalovaná dále rozhodnutím ze dne 7. 5. 2015, č. j. X (dále také jen „rozhodnutí o přiznání starobního důchodu“), přiznala žalobci od 14. 3. 2015 (tj. dosažením věku 59 let) podle § 29 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění starobní důchod ve výši 13.449 Kč. Žalobce se také proti tomuto rozhodnutí bránil námitkami, které žalovaná rozhodnutím ze dne 27. 7. 2015, č. j. X/315-JPA, zamítla a rozhodnutí o přiznání starobního důchodu potvrdila.

[3] Obě výše uvedená rozhodnutí žalované o námitkách napadl žalobce žalobami u Krajského soudu v Ostravě (dále jen „krajský soud“). Ten řízení o nich spojil ke společnému projednání usnesením ze dne 26. 2. 2016, č. j. 20 Ad 32/2015-10, a věc nadále vedl pod sp. zn. 20 Ad 32/2015. Obě žaloby následně rozsudkem ze dne 22. 2. 2017, č. j. 20 Ad 32/2015-86 (dále jen „první rozsudek“), zamítl.

[4] Krajský soud v prvním rozsudku ve vztahu k rozhodnutí o zamítnutí žádosti o starobní důchod ke dni 14. 3. 2014 dospěl k závěru, že pro dřívější vznik nároku na důchod již ke dni 14. 3. 2014 (dosažením věku 58 let, jak uplatňoval žalobce) bylo potřeba získat 20 let (tj. 7.300 dnů) zaměstnání v preferované pracovní kategorii I.B, z toho však žalovaná žalobci evidovala v této kategorii k uvedenému dni pouze 6.532 dnů. Žalobci tedy chybělo 768 dnů. Jelikož za 1. ročník studia nemohl žalobce podle krajského soudu získat žádný den v preferované pracovní kategorii, neboť v něm nepřevyšovala doba praktické výuky nad dobou teoretické výuky, a za zbývající roky studia mohl získat již nejvýše 607 dnů (za dobu od 1. 9. 1972 do 30. 4. 1974), v součtu s evidovanými dobami to stále nedosahovalo požadovaných 7.300 dnů. Krajský soud tudíž blíže nezjišťoval rozsah výkonu odborné praxe na jednotlivých pracovištích v rámci praktické výuky. Ve vztahu k rozhodnutí o přiznání starobního důchodu pak krajský soud vyslovil, že započtení doby studia v letech 1971 až 1974 v preferované pracovní kategorii I.B je bez vlivu na nárok na starobní důchod k datu 14. 3. 2015, který žalovaná žalobci uvedeným rozhodnutím přiznala.

[5] Nejvyšší správní soud však ke kasační stížnosti žalobce první rozsudek zrušil svým rozsudkem ze dne 25. 4. 2019, č. j. 8 Ads 60/2017-35 (dále jen „první zrušující rozsudek“), a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení. Nesouhlasil totiž s posouzením a závěry krajského soudu týkajícími se výkladu na věc aplikovaného § 14 odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení ve spojení s § 3 odst. 1 nařízení vlády ČSSR č. 117/1988 Sb., o zařazení zaměstnání do I. a II. pracovní kategorie pro účely důchodového zabezpečení (dále jen „nařízení vlády č. 117/1988 Sb.“).

[6] Krajský soud následně rozsudkem ze dne 3. 12. 2019, č. j. 20 Ad 32/2015-134 (dále jen „druhý rozsudek“), obě žaloby opět zamítl. Na základě všech obstaraných podkladů stále neměl za prokázané, že by žalobci vznikl nárok na snížení důchodového věku, resp. na přiznání starobního důchodu již ke dni 14. 3. 2014.

pokračování

[7] I tento rozsudek však Nejvyšší správní soud zrušil a věc opětovně vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení, a to rozsudkem ze dne 31. 5. 2022, č. j. 4 Ads 16/2020-38 (dále jen „druhý zrušující rozsudek“). Dovedil, že řízení před krajským soudem předcházející vydání druhého rozsudku bylo zatíženo vadou, která mohla mít za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.]. Tato vada spočívala v tom, že krajský soud nepředvolal k jednání konanému dne 22. 10. 2019 právního zástupce stěžovatele a bez jeho přítomnosti také provedl stěžovatelův účastnický výslech. Meritorně tudíž Nejvyšší správní soud druhý rozsudek krajského soudu nepřezkoumával.

[8] Krajský soud na to v pořadí třetím rozsudkem ze dne 6. 10. 2022, č. j. 20 Ad 32/2015-174 dále jen „třetí rozsudek“), poté, co napravil předchozí procesní pochybení, obě žaloby opět zamítl. Na základě všech skutečností zjištěných z obsahu učebních dokumentů pro učební obory vydaných Ministerstvem školství dne 21. 4. 1967 a z výsledků žalobce, svědkyně M. V. (pracovnice OKK Koksovny a.s.) a svědkyně I. F. (bývalé zaměstnankyně OKK Koksovny a.s.), dospěl k závěru, že i když bylo prokázáno, že žalobce během učebního poměru praktické vyučování prováděl pravidelně na pracovištích nebo v provozech, kde se vykonávala zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie, nebylo prokázáno, že se tak dělo převážně, což je další podmínka pro přiznání nároku na starobní důchod ve sníženém věku 58 let. Na základě těchto skutečností krajský soud shledal, že žalovaná správně dobu učebního poměru (která podle krajského soudu činila 1.048 dnů) nezapočítala jako dobu zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie pro účely důchodového pojištění ve smyslu § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. Žalobci tedy podle krajského soudu pro získání 20 let (7.300 dnů), v I. B pracovní kategorii schází 768 dnů (7.300-6.532 dnů), a nárok na snížení důchodového věku a přiznání starobního důchodu již ke dni 14. 3. 2014 mu tedy nevznikl.

[9] Tento rozsudek Nejvyšší správní soud opět zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení, a to rozsudkem ze dne 11. 4. 2024, č. j. 4 Ads 281/2022-21 (dále jen „třetí zrušující rozsudek“). Nejvyšší správní soud shledal, že krajský soud dospěl dílem k nesprávnému závěru ohledně splnění podmínek vyplývajících z § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. (za splněnou považoval pouze první - požadavek na pravidelnost praktického vyučování - ze dvou v něm obsažených podmínek). Za předčasné proto považoval jeho navazující závěry o tom, že žalobci není možné do doby zaměstnání v I.B pracovní kategorii započítat celou dobu studia na odborném učilišti, a proto nebyl v I.B pracovní kategorii zaměstnán potřebných 20 let a nevznikl mu nárok na snížení důchodového věku ke dni 14. 3. 2014. Krajskému soudu uložil, aby se v dalším řízení zabýval tím, zda a pokud, tak v jakém rozsahu, se žalobce dotkla administrativní zpětná změna pracovních kategorií, k níž došlo v roce 1985, a dále, zda praktická výuka, jíž se během učebního poměru žalobce účastnil, byla v průběhu kalendářního měsíce převážně prováděna na pracovištích či provozech, kde se vykonávala zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie ve smyslu § 14 zákona o sociálním zabezpečení.

II.

[10] Krajský soud v dalším řízení v záhlaví specifikovaným rozsudkem (dále jen „napadený rozsudek“) žalobcovy žaloby znovu zamítl.

[11] V napadeném rozsudku nejprve shrnul závazné závěry vyplývající z obsahu třetího zrušujícího rozsudku a zrekapituloval také skutkový stav věci vyplývající z dosavadního

průběhu řízení. Krajský soud měl za to, že v intencích třetího zrušujícího rozsudku má vyzvat žalobce ke sdělení a předložení důkazů, které navrhuje a dále předvolat a vyslechnout svědka Ing. R. K.. Žalobce však podle krajského soudu žádné důkazy nenavrl s tvrzením, že skutečnosti, které jsou zmiňovány ve třetím zrušujícím rozsudku, měla evidovat a prokazovat žalovaná. Uvedený svědek se pak pro dlouhodobé zdravotní důvody nemohl k výsledku u soudu dostavit, a proto od jeho dalšího výsledku krajský soud upustil.

[12] Dále krajský soud poukázal na závěry vyplývající z třetího zrušujícího rozsudku, v nichž Nejvyšší správní soud poukázal na administrativní změnu preferovaných pracovních kategorií, k níž mělo dojít v roce 1985 a která měla spočívat v tom, že zpětně byla zaměstnání II. pracovní kategorie zařazena do I. pracovní kategorie, což by mohlo ovlivnit závěry týkající se počtu dnů, v nichž žalobce splňoval zákonné požadavky pro zohlednění doby jeho učení jako doby zaměstnání v I. pracovní kategorii. Krajský soud však upozornil na to, že ani Nejvyšší správní soud neuvedl, jaký právní předpis tuto administrativní změnu měl provést, přičemž sám takovou právní normu v informačních právních systémech ASPI či Beck on-line nenalezl. Poukázal sice na přílohu k žalobcově žádosti o starobní důchod s datem 4. 2. 2011, ve které je zmínka o Výnosu č. 4/1985 Federálního ministerstva paliv a energetiky ze dne 23. 12. 1985 o změně a doplnění Výnosu č. 6/1978, kterým se vydává resortní seznam zaměstnání zařazených pro účely důchodového zabezpečení do I. a II. pracovní kategorie (dále jen „výnos“), z právního systému ASPI však krajský soud k tomuto resortnímu předpisu současně zjistil, že byl schválen 23. 12. 1985, jeho účinnost nastala 1. 1. 1986 a zrušen byl 1. 6. 1992. Na základě těchto skutečností dospěl k závěru, že pokud se v posuzované věci jednalo o hodnocení období let 1971 až 1974, přičemž uvedený resortní předpis nabyl účinnosti až od 1. 1. 1986, nelze z ničeho dovodit, že by se měl použít tento právní akt z roku 1985 (účinný od 1. 1. 1986) i na právní vztahy z let 1971 až 1974. Krajský soud se tudíž obsahem uvedeného prvního předpisu více nezabýval, ani nezjišťoval jeho obsah.

[13] Krajský soud s ohledem na uvedené skutečnosti uzavřel, žalobce neprokázal druhou podmínku uvedenou v § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., tedy že jeho praktická výuka v době učebního poměru v letech 1971 až 1974 se v průběhu kalendářního měsíce uskutečňovala převážně na těch pracovištích, v nichž se vykonávala zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie. Přitom současně nebylo povinností žalované ani soudu vést pátrání a hledat a opatřovat si důkazy o této skutečnosti.

III.

[14] Proti napadenému rozsudku se žalobce (dále jen „stěžovatel“) brání další kasační stížností z důvodů podle § 103 odst. 1 písm. a), b), c) a d) s. ř. s. Navrhuje napadený rozsudek zrušit a věc vrátit krajskému soudu k dalšímu řízení.

[15] Stěžovatel ve své kasační stížnosti namítá, že krajský soud zcela rezignoval na nalézání práva, nevypořádal se se závěry druhého a třetího zrušujícího rozsudku a odůvodnění napadeného rozsudku postavil pouze na domněnkách, aniž by jej opřel o konkrétní právní předpis či provedl další důkazy. Podle stěžovatele argumentace krajského soudu spočívá pouze na závěrech o absenci důkazů. Stěžovatel však poukazuje na § 2 odst. 1 vyhlášky č. 102/1964 Sb., podle něhož se učební doba vždy vykazuje jako celek a dále uvádí, že jím vykonaný odborný výcvik v rámci jeho učebního oboru naplňuje jak podmínku

pokračování

pravidelnosti, tak převážnosti ve smyslu § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. Skutečnost, že nejsou k dispozici konkrétní záznamy, na kterém konkrétním pracovišti byla praxe vykonávána, nemůže být vykládána k jeho tíži, neboť povinnost evidovat a vykazovat konkrétní výkon praktické výuky byla povinností zaměstnavatele, resp. příslušného učiliště ve spolupráci s pracovištěm, na němž byla praxe vykonávána. Pro stěžovatelovo tvrzení o výkonu učňovské praxe na pracovištích zařazených do preferovaných pracovních kategorií svědčí skutečnost, že v evidenčním listu o době zaměstnání a výdělku z období let 1971 a 1972, tedy prvního a části druhého ročníku stěžovatelova učení, obsahuje údaj o zařazení jeho učňovské praxe do II. pracovní kategorie.

IV.

[16] Žalovaná ve svém vyjádření navrhuje kasační stížnost stěžovatele zamítnout jako nedůvodnou. Nemá výhrady k napadenému rozsudku, se kterým se ztotožňuje.

V.

[17] Nejvyšší správní soud posoudil kasační stížnost v mezích jejího rozsahu a uplatněného důvodu a zkoumal přitom, zda napadený rozsudek netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[18] Kasační stížnost je důvodná.

[19] Stěžovatel ve své kasační stížnosti mimo jiné namítá, že krajský soud nerespektoval závazný právní názor vyslovený ve třetím zrušujícím rozsudku.

[20] Podle § 110 odst. 4 s. ř. s., *zruší-li Nejvyšší správní soud rozhodnutí krajského soudu a vrátí-li mu věc k dalšímu řízení, je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem ve zrušovacím rozhodnutí.*

[21] Nejvyšší správní soud již například ve svém rozsudku ze dne 12. 4. 2017, č. j. 1 As 74/2017-28, dospěl k závěru, že „[p]okud krajský soud (byť i důvodně) nesouhlasí s právními závěry či skutkovým hodnocením Nejvyššího správního soudu vysloveným v jeho zrušujícím rozsudku, je přesto povinen je v dalším řízení respektovat (§ 110 odst. 4 s. ř. s.). Princip kasační závaznosti právního názoru instančně nadřazeného soudu je procesním odrazem hierarchického uspořádání soudní soustavy. Není přitom samoučelný, smyslem jeho zachovávaní je jednak rychlost a hospodárnost výkonu soudnictví, jednak právní jistota účastníků soudního řízení a z ní vyplývající důvěryhodnost rozhodovací činnosti soudů.“

[22] Ve třetím zrušujícím rozsudku Nejvyšší správní soud zavázal v odst. [63] krajský soud k tomu, aby v dalším řízení „jednak posoudil, zda a pokud, tak v jakém rozsahu, se stěžovatele dotkla administrativní zpětná změna pracovních kategorií, k níž došlo v roce 1985. Dále se bude zabývat tím, zda praktická výuka, již se během učebního poměru stěžovatel účastnil, byla v průběhu kalendářního měsíce převážně prováděna na pracovištích či provozech zařazených v I. pracovní kategorii. Vezme přitom v úvahu nejen skutečnosti, jež vyplynuly z již provedeného dokazování, ale zvaží i doplnění dokazování o výslech svědka Ing. R. K., bývalého pracovníka Koksovny Karolina (na pozici provozní technik), kterého hodlal krajský soud vyslechnout již v předchozím řízení a neučinil tak pro onemocnění uvedeného svědka nemocí Covid-19, resp.

zváží provedení dalších v úvahu přicházejících důkazů, jejichž potřeba v řízení dále vyjde najevo, nebo které budou v řízení případně navrženy. Poté o věci nově rozhodne.“

[23] Nejvyšší správní soud tedy zavázal krajský soud ke zkoumání administrativní zpětné změny pracovních kategorií, ke které došlo v roce 1985, a posouzení jejího vlivu na posuzovaný případ, a dále ke zvážení provedení dalšího dokazování k otázce, zda byla praktická výuka, jíž se během učebního poměru stěžovatel účastnil, prováděna „převážně“ na pracovištích či provozech zařazených v I. (II.) pracovní kategorii. Krajský soud se však citovaným závazným právním názorem plně neřídil.

[24] Se shora provedené rekapitulace dosavadního řízení vyplývá, že krajský soud v řízení předcházejícím vydání napadeného rozsudku neprovedl žádné další důkazy. Předvolal sice svědka Ing. R. K., od jeho výsledku však nakonec upustil s poukazem na jeho dlouhodobé zdravotní problémy a nemožnost se k výsledku dostavit. Vyzval také stěžovatele k tomu, aby navrhl další důkazy, které by byly způsobily prokázat „převážnost“ výkonu praktické výuky na pracovištích, v nichž se vykonávala zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie ve smyslu § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb. Stěžovatel však žádný takový důkazní návrh neučinil. S ohledem na to krajský soud posoudil dobu, v níž probíhala praktická výuka na pracovištích, v nichž se vykonávala zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie na základě dosavadních skutkových zjištění se závěrem, že stěžovatel uvedenou skutečnost [že se praktická výuka v průběhu kalendářního měsíce převážně uskutečňovala na těch pracovištích či v těch provozech, kde se vykonávají zaměstnání kategorie I. (II.)] neprokázal.

[25] Nejvyšší správní soud přitom v odst. [47] a především odst. [48] až [50] třetího zrušujícího rozsudku upozornil na to, že se krajský soud nezabýval zodpovězením otázky, zda v době stěžovatelova studia v letech 1971 až 1974 převažovala praktická výuka právě na pracovištích, v nichž se vykonávala zaměstnání I. (II.) pracovní kategorie, a proto k tomu nevedl ani dokazování. Nejvyšší správní soud v uvedeném rozsudku v odst. [51] až [53] současně upozornil i na to, že z dosavadního dokazování vyplynulo, že správnost údajů v evidenčních listech týkajících se doby stěžovatelova studia v letech 1973 a 1974, o něž své závěry opírala žalovaná i krajský soud, byla dosavadním dokazováním zpochybněna a je třeba se skutečnostmi v nich uvedenými znovu zabývat (viz též odst. [59] uvedeného rozsudku). Ačkoliv krajský soud tyto evidenční listy v odůvodnění napadeného rozsudku zmínil, blíže se jejich obsahem nezabýval (viz rekapitulace obsahu evidenčních listů v odst. 11. napadeného rozsudku). Ze smlouvy, kterou stěžovatel uzavřel s OKK Ostrava n. p. (viz č. 1. 19 spisu krajského soudu) v době svého studia (ve 2. ročníku), vyplývá nezměněná náplň práce (provozní zámečnick) po celou dobu jejího trvání a taktéž svědkyně V. potvrdila, že ani po zrušení původního zaměstnavatele a převedení učňů pod Báňské strojírny OKK (tzv. BASTRO) nedošlo ke změně v náplni práce. Evidenční listy však obsahují údaj o tom, že v 1. a 2. ročníku stěžovatel vykonával praxi na pracovištích zařazených do II. pracovní kategorie, ve 3. a 4. ročníku je přesto v evidenčních listech vykazováno pracoviště III. kategorie. Uvedené skutečnosti jsou zjevně ve vzájemném rozporu, a naráží i na zmíněnou výpověď svědkyně V.. Jakákoliv změna pracoviště či provozu, v němž stěžovatel vykonával praxi (na nižší kategorii, tj. ze II. na III.) v řízení nebyla prokázána, avšak přesto bylo toto pracoviště v jednotlivých evidenčních listech hodnoceno v jiné, tedy nižší, pracovní kategorii. Krajský soud se uvedeným otázkám nevěnoval a blíže se obsahem evidenčních listů (zejména právě těch zpochybněných z let 1973 a 1974) nezabýval. Stěží však v takovém

pokračování

případě mohl dospět k jednoznačnému závěru o tom, že dobu učebního poměru (trvající od 1. 9. 1971 do 30. 4. 1974), resp. její podstatnou část (která by postačovala ke splnění požadavku na výkon zaměstnání po dobu 20 let v preferované pracovní kategorii za účelem dosažení nároku na starobní důchod již dosažením věku 58 let), nelze započíst jako dobu zaměstnání v I. (II.) pracovní kategorii ve smyslu § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb., jak dovodil v napadeném rozsudku.

[26] Nejvyšší správní soud ve třetím zrušujícím rozsudku také poukázal na to, že stěžovatel již v žalobě tvrdil, že v roce 1985 došlo k administrativní změně preferovaných pracovních kategorií spočívající v tom, že zpětně byla zaměstnání II. pracovní kategorie zařazena do I. pracovní kategorie. S ohledem na uvedené považoval za nezbytné, aby se krajský soud v daném případě zabýval také tím, zda se tato administrativní změna týkala i povolání, pro které probíhal stěžovatelův učební poměr, neboť by to mohlo mít vliv na posouzení počtu dnů, v nichž stěžovatel splňoval požadavky vyplývající z § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.

[27] Krajský soud se k uvedené otázce vyjádřil v odst. 19. napadeného rozsudku jednak tak, že právní předpis, k němuž jej navedl Nejvyšší správní soud, nenalezl v žádném z dostupných informačních právních systémů. Dále dodal, že pokud uvedená právní norma (výnos č. 4/1985) měla nabýt účinnosti od 1. 1. 1986, pak nemůže mít žádný vliv na právní vztahy tomuto datu předcházející, tedy ani na dobu stěžovatelova studia. Pro účely posouzení nynější věci se tedy uvedeným výnosem více nezabýval (shodně jako dříve žalovaná, byť je údaj o vykazání doby zaměstnání podle daného výnosu obsažen v příloze k žádosti o důchod ve správním spise). S ohledem na to, že Nejvyšší správní soud již ve svém třetím zrušujícím rozsudku upozornil na skutečnost, že uvedená administrativní změna pracovních kategorií pro účely důchodového zabezpečení podle zmíněného výnosu měla být provedena zpětně (jak namítal stěžovatel v žalobě), byl závěr krajského soudu o tom, že s ohledem na její účinnost se nemohla dotknout právních vztahů předcházejících dni 1. 1. 1986 předčasný. K takovému závěru bylo třeba posoudit obsah daného výnosu a poukázat na jeho konkrétní ustanovení, z něhož (z nichž) lze takový závěr dovodit. To však krajský soud neučinil a spokojil se s povšechnou úvahou o tom, že obsah právní normy zjistit nelze (aniž by v tomto ohledu učinil jakékoliv kroky) a jen s ohledem na den účinnosti považoval obsah daného výnosu za bezvýznamný pro posouzení věci.

[28] Z právě uvedeného je zjevné, že krajský soud nerespektoval závazný právní závěr Nejvyššího správního soudu ani v tomto ohledu. Ačkoliv sám uvedenou administrativní změnu pracovních kategorií zmínil již ve třetím rozsudku, více se jí nevěnoval a neposuzoval, zda mohla mít vliv na posouzení toho, zda a v jakém rozsahu lze stěžovateli započíst dobu studia jako dobu zaměstnání v preferované pracovní kategorii. Nejvyšší správní soud připouští, že sám ve třetím zrušujícím rozsudku konkrétně neuvedl právní předpis, jímž měla být tato administrativní změna pracovních kategorií uvedena. Tu však jednak bylo možno dovodit z obsahu správního spisu, a především platí zásada, že soud zná právo (*iura novit curia*).

[29] Z napadeného rozsudku je zjevné, že o existenci příslušného právního předpisu, kterým mělo k opakovaně zmiňované zpětné administrativní změně preferovaných pracovních kategorií v roce 1985 dojít, se krajský soud dozvěděl ze správního spisu, neboť

se jedná o Výnos č. 4/1985 Federálního ministerstva paliv a energetiky ze dne 23. 12. 1985 o změně a doplnění Výnosu č. 6/1978, kterým se vydává resortní seznam zaměstnání zařazených pro účely důchodového zabezpečení do I. a II. pracovní kategorie. Nejvyšší správní soud proto považuje za zcela vyloučený postup krajského soudu, který sice existenci příslušné právní normy v napadeném rozsudku potvrdil, přesto však s odůvodněním, že její obsah není dostupný v právních systémech ASPI a/nebo Beck on-line a s poukazem na datum její účinnosti (která nastala až po rozhodné době) bez bližší znalosti jejích konkrétních ustanovení postupoval tak, že se jí více nezabýval. V takovém případě však nemohl relevantně zhodnotit, zda může či nemůže mít vliv na posouzení počtu let (resp. dnů), v nichž stěžovatel splňoval požadavky vyplývající z § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 117/1988 Sb.

[30] Uvedený výnos č. 4/1985 (kterým Nejvyšší správní soud disponuje), který nabyt účinnosti 1. 1. 1986, ve svém čl. II stanoví, že *1. Doba výkonu zaměstnání uvedených v příloze k tomuto výnosu se ve smyslu § 3 výnosu č. 6/1978 hodnotí pro účely důchodového zabezpečení jako doba zaměstnání v I., popřípadě II. pracovní kategorii od počátku jejich prokázaného výkonu. 2. Doba výkonu zaměstnání v koksochemické výrobě se hodnotí jako doba zaměstnání I. pracovní kategorie i u pracujících, jimž byl důchod přiznán po 30. červnu 1985. 3. Vedoucí (ředitelé) organizací zabezpečí, aby do 30. dubna 1986 byly v evidenčních listech důchodového zabezpečení založeny, popřípadě doplněny záznamy o době výkonu a druhu zaměstnání nově zařazených tímto výnosem do I. nebo II. pracovní kategorie.* (důraz přidán soudem).

[31] Současně uvedený výnos obsahuje Přílohu, v níž jsou vyznačeny změny a doplňky rezortního seznamu zaměstnání zařazených pro účely důchodového zabezpečení do I. a II. pracovní kategorie v tam vyjmenovaných provozech se současným stanovením věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod (v části I této Přílohy jsou uvedena některá zaměstnání v koksochemické výrobě, včetně provozního zámečníka). Nejvyšší správní soud doplňuje, že podobně (se zpětnou účinností) byla do I. pracovní kategorie převedena i některá další zaměstnání v koksochemické výrobě dalším výnosem Federálního ministerstva paliv a energetiky č. 1/1987 ze dne 18. 3. 1987.

[32] Jelikož krajský soud, ale před ním dříve ani žalovaná, se dosud obsahem tohoto výnosu nezabývaly a neposuzovaly, zda se dotýká i zařazení povolání, pro které se v učebním oboru připravoval stěžovatel, do preferované pracovní kategorie, jsou závěry o tom, že nárok na snížení důchodového věku stěžovateli nevznikl, předčasné, aniž je však může jako první vyslovit Nejvyšší správní soud (neboť by tím stěžovateli upřel právo na opravný prostředek).

[33] S ohledem na závazný právní názor vyslovený ve třetím zrušujícím rozsudku považuje Nejvyšší správní soud za pochybení krajského soudu, že se výše uvedeným skutečnostem (uvedeným zejména, ale nejen v odst. [25] a [26] tohoto rozsudku), ani zmíněnému a shora citovanému výnosu více nevěnoval. Je však současně zjevné (především vzhledem ke kasačnímu principu, kterým je soudní řízení správní ovládáno), že i kdyby krajský soud v dalším řízení dovodil pochybení žalované při posouzení stěžovatelovy žádosti, nemohl by učinit nic jiného než přistoupit ke kasaci napadeného rozhodnutí. Pro právě uvedené a také vzhledem k dosavadní délce řízení, kterou považuje Nejvyšší správní soud jen stěží za únosnou, dospěl k závěru, že je namístě, aby doplnění skutkových zjištění

pokračování

a aplikaci na věc dopadajících právních norem, včetně opakovaně zmiňovaného výnosu č. 4/1985, provedla sama žalovaná. Je to tedy ona, kdo se bude v dalším řízení výše uvedenými skutečnostmi zabývat a dospěje-li k závěru, že výnosem č. 4/1985 provedená administrativní změna v pracovních kategoriích má na posouzení otázek rozhodných v dané věci vliv, bude jej na daný případ aplikovat při zohlednění nejen všech dosavadních skutkových zjištění, ale i s přihlédnutím k dalším skutkovým zjištěním, která v řízení sama učiní (zejména ve vztahu k obsahu evidenčních listů z let 1973 a 1974), pokud taková potřeba vyvstane. Žalovaná přitom neopomene, že byť je v souladu s § 52 správního řádu stěžovatel povinen označit důkazy na podporu svých tvrzení, nezbavuje ji to povinnosti provést důkazy, které jsou potřebné ke zjištění skutečného stavu věci. Teprve pak může posoudit stěžovatelovu žádost, včetně těch skutečností, které uplatňoval i v řízení před správními soudy.

[34] Jen pro úplnost Nejvyšší správní soud poukazuje na to, že stěžovatel nebyl ani v řízení před žalovanou, ale ani posléze před krajským soudem účastníkem pasivním a nejen tvrdil, ale i navrhoval důkazy na podporu svých tvrzení. Je však zřejmé, že daná věc je co do možnosti označení konkrétních důkazů poměrně komplikovaná v důsledku plynutí času, který proběhl od rozhodné doby stěžovatelova vzdělání v učebním poměru. I tato otázka by tak měla být při úvahách o dalším dokazování brána v potaz za předpokladu, že účastník neponechává veškerou aktivitu na soudu či dříve na žalované.

[35] Nejvyšší správní soud si je samozřejmě vědom nepohodlí, které působí skutečnost, že v informačních právních systémech, které při své práci běžně jak soudy, tak i správní orgány užívají, není dostupné konkrétní znění daného výnosu, jehož stěžejní části shora citoval. To však nemůže být bez dalšího důvodem, pro který by se mělo na zjištění obsahu této právní normy rezignovat. Za účelem obstarání úplného znění daného výnosu (tedy včetně přílohy obsahující konkrétní zařazení jednotlivých povolání do příslušných pracovních kategorií), není-li u žalované dostupné, se lze obrátit na jiné ústřední orgány státní správy České republiky, na něž v době po vzniku samostatné České republiky přešly kompetence tehdejšího Federálního ministerstva paliv a energetiky. V případě neúspěchu (s ohledem na skutečnost, že se jedná o právní normu z doby před vznikem samostatné České republiky vydanou Federálním ministerstvem paliv a energetiky) se lze obrátit na příslušné (nástupnické) orgány státní správy Slovenské republiky (slovenská správa sociálního zabezpečení či též v úvahu přicházející Ministerstvo hospodářství Slovenské republiky), které by také mohly danou normou disponovat. Jedná se totiž o právní předpis, který se době jeho vydání ve Sbírce zákonů nepublikoval, nýbrž se v ní pouze registroval. Ani to však nepochybně nezbavovalo žalovanou (či krajský soud) povinnosti tento předpis obstatat a na danou věc použít, pokud na ni z věcného i časového hlediska dopadá.

[36] Nejvyšší správní soud tudíž shrnuje, že skutková podstata, z níž žalovaná vyšla, nemá oporu ve spisech. Dílem byl obsah evidenčních listů, které byly podkladem pro její závěry, zpochybněn (viz zejména výše uvedené závěry k evidenčním listům za roky 1973 a 1974) a vedle toho je třeba dosavadní skutková zjištění (ať již dříve učiněná žalovanou, nebo doplněná v průběhu řízení před soudem) zhodnotit v kontextu výnosu č. 4/1985, a vyvstane-li taková potřeba, tak je také dalším vhodným dokazováním doplnit. Kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. je tedy naplněn.

[37] S ohledem na uvedené se Nejvyšší správní soud nemohl více zabývat námitkami, jež by bylo možno podřadit pod kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s., neboť by to

bylo předčasné. Ke kasačnímu důvodu podle § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. pak Nejvyšší správní soud dodává, že konkrétní skutečnosti, v nichž spatřuje naplnění tohoto kasačního důvodu stěžovatel neuvádí, žádný konkrétní nedostatek zakládající zmatečnost řízení před krajským soudem ve smyslu uvedeného ustanovení však Nejvyšší správní soud nedovodil. Napadený rozsudek je pak plně přezkoumatelný, tudíž ani kasační důvod podle § 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s. Nejvyšší správní soud nedovodil.

VI.

[38] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost je opodstatněná a napadený rozsudek zrušil podle § 110 odst. 1 část věty první před středníkem s. ř. s. Jelikož již v řízení před krajským soudem byly důvody pro zrušení napadeného rozhodnutí a krajský soud by v dalším řízení nemohl učinit nic jiného než napadené rozhodnutí žalované zrušit, Nejvyšší správní soud současně se zrušením napadeného rozsudku zrušil i napadené rozhodnutí a věc žalované vrátil k dalšímu řízení podle § 110 odst. 2 písm. a) s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 téhož zákona. V něm je žalovaná vázána právním názorem vysloveným v tomto rozsudku (§ 110 odst. 4 s. ř. s. ve spojení s § 78 odst. 5 téhož zákona).

[39] Žalovaná tedy poté, co obstará výnos č. 4/1985 (popř. též výnos č. 1/1987), znovu posoudí dosavadní skutková zjištění, včetně těch, která vyplynula z dokazování provedeného krajským soudem, a neopomene, že tímto dokazováním byla zpochybněna správnost evidenčních listů za roky 1973 a 1974 (v nichž je mj. vyznačena doba stěžovatelova studia ve III. pracovní kategorii). Bude se zabývat tím, zda praktická výuka, jíž se během studia stěžovatel účastnil, byla v průběhu kalendářního měsíce převážně prováděna na pracovištích či provozech zařazených v I. (II.) pracovní kategorie. Vyvstane-li taková potřeba za účelem posouzení doby stěžovatelova studia v preferované pracovní kategorii v kontextu výnosu č. 4/1985 či výnosu č. 1/1987, doplní žalovaná dosavadní skutková zjištění dalším dokazováním, takto zjištěný skutkový stav posoudí podle všech na věc dopadajících právních norem a znovu rozhodne.

[40] Jelikož je Nejvyšší správní soud posledním soudem, který o věci rozhoduje, je povinen rozhodnout o nákladech řízení o žalobě i o kasační stížnosti (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). Výrok o náhradě nákladů řízení vychází z § 60 odst. 1 věty první ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatel jako v řízení úspěšný účastník má právo na náhradu nákladů řízení důvodně vynaložených v řízení proti žalované, která ve věci úspěch neměla.

[41] Náhrada nákladů řízení o žalobě sestává z odměny za zastoupení advokátem za 8 úkonů právní služby spočívajících v přípravě a převzetí věci, sepisu žaloby, účasti na ústních jednáních ve dnech 30. 3. 2016, 2. 11. 2016, 22. 2. 2017, 13. 9. 2022, 6. 10. 2022 a 20. 8. 2024 [§ 11 odst. 1 písm. a), d) a g) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění účinném do 31. 12. 2024; shodně dále]. Mimosmluvní odměna za jeden úkon právní služby v těchto případech činí 2.000 Kč [§ 9 odst. 2, ve spojení s § 7 bodem 3. a § 12 odst. 3 advokátního tarifu – s ohledem na skutečnost, že se jednalo o řízení o dvou žalobách, pro něž není společné projednání stanoveno právním předpisem]. Součástí těchto nákladů je také odměna v rozsahu ½ sazby, tj. ve výši 1.000 Kč za účast na jednání dne 23. 8. 2022, které bylo odročeno bez projednání věci (§ 14 odst. 2 advokátního tarifu). Odměna za řízení o žalobě tudíž činí celkem 17.000

pokračování

Kč (8x2.000 Kč + 1000 Kč). Dále náleží žalobci na nákladech řízení náhrada za ztrátu času související s nahlížením jeho zástupce do spisu krajského soudu ve dnech 12. 11. 2019 a 20. 7. 2022 [§ 14 odst. 1 písm. a) advokátního tarifu] vždy v rozsahu jedné započaté půlhodiny po 100 Kč, tj. celkem 200 Kč. Konečně náhradu nákladů řízení o žalobě tvoří i náhrada hotových výdajů související s jednotlivými úkony první služby v souladu s § 13 odst. 4 advokátního tarifu v rozsahu celkem 9x300 Kč, tj. 2.700 Kč. Náklady řízení o žalobě celkem činí 19.900 Kč. Zástupce stěžovatele je plátce DPH, proto se jeho odměna a náhrada hotových výdajů zvyšují o tuto daň (21%), tj. celkem za řízení o žalobě činí 24.079 Kč.

[42] Náklady řízení o kasační stížnosti sestávají z odměny za 4 úkony právní služby po 2.000 Kč spočívající v sepisu čtyř kasačních stížností [§ 9 odst. 2 ve spojení s § 7 bodem 3., § 11 odst. 1 písm. d) a § 12 odst. 3 advokátního tarifu]. S tím souvisí též náhrada hotových výdajů v rozsahu 4x300 Kč podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu. Za řízení o kasační stížnosti tedy náklady řízení činí 9.200 Kč. Včetně DPH, pak náhrada nákladů za řízení o kasačních stížnostech činí 11.132 Kč.

[43] Náklady řízení o žalobě a o kasačních stížnostech tedy celkem činí 35.211 Kč. Tuto částku je povinna žalovaná stěžovateli zaplatit k rukám jeho zástupce v přiměřené lhůtě 60 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 7. listopadu 2025

Mgr. Petra Weissová
předsedkyně senátu